

poetik
udgives af "Poetik. Selskab for Æstetik og
Litteraturvidenskab"

Redaktion:

Per Aage Brandt (ansvarshavende), Hans Siggaard Jensen,
Søren Kjølrup, Peter Madsen.

Redaktionens adresse: Tagensvej 52, vær. 624, 2200 Kbh.N.

Poetik udgives i kommission hos:

Akademisk Forlag, St. Kannikestræde 8, 1169 Kbh.K.

Poetik udkommer i serier á 4 numre.

Abonnement for serie II kr. 40,-

Pris i løssalg kr. 15,-

Indhold:

Algirdas Julien Greimas: Grundtræk af en narrativ grammatik 3	
Jørgen Mønster Pedersen og Per Aage Brandt: Narratologiske noter.....	24
Jens Toft: Filmtæori og filmanalyse.....	40
Jens Walther: Handlingsbeskrivelse på grundlag af den dyna- miske psykologi.....	46
Jens Walther: Handlingsbeskrivelse af Bræen.....	58
Erik Nielsen: Jeg-novellen med stadigt hensyn til Peter Seeberg.....	65
Hugh Rodwell: Ingen kender natten.....	78
DEBAT	93
Per Aage Brandt	
LITTERATURNOTER.....	95
ved Peter Madsen	

Udgives med støtte af Videnskabsfonden.

Algirdas Julien Greimas:

GRUNDTRÆK AF EN NARRATIV GRAMMATIK

I. Narrativiteten og den semiotiske teori

I-1. Historik

Den stadig større interesse for narrativitetsforskningen i de senere år svarer til håbet om og udsigterne til en generel semiotik, udsigter som tegner sig tydeligere for hver dag.

I en første fase kunne eksistensen af et autonomt forskningsområde fastslås ved sammenligning af helt uafhængige forskningsresultater – V. Propps om folkeeventyret, Claude Lévi-Strauss' om mytestrukturen, Etienne Souriau's om teatret. Nye metodologiske undersøgelser – Claude Bremond tolker narrationen fra en beslutningsteoretisk logiks synspunkt, Alan Dundes søger at give fortællestrukturen form af en narrativ grammatik – har herefter mangfoldiggjort de mulige teoretiske angrebsvinkler. – Selv har vi gennem denne udvikling på én gang søgt at udvide den narrative analyses anvendelsesområde mest muligt og at formalisere de partielle modeller, som træder frem under arbejdet, i stadig højere grad: vi har ment det vigtigt fremfor alt at betone den semio-lingvistiske karakter af de kategorier, som benyttes ved udviklingen af disse modeller, og som sikrer deres universalitet og de narrative strukturers integrering i den generaliserede semiotiske teori.

I-2. Narrativiteten og dens manifestation

Den metodologiske udbygning af den narrative analyse og dens anvendelsesmuligheder udenfor folkeeventyr og mytologi har medført, at vigtige problemer trådte frem, problemer som rejser tvivl om selv de mest alment antagne opfattelser i lingvistikken.

Det måtte først vises, at narrative strukturer kan erkendes på anden måde end i de meningsmanifestationer, der beror på de naturlige sprog: også i filmens og drommens sprog, i det figurative maleri, o.s.v. Men herved erkendte og accepterede man nødvendigheden af en fundamental distinktion mellem to niveauer i fremstilling og analyse: narrationens *apparente niveau*, hvor dens forskellige manifestationer underkastes specifikke krav af de lingvistiske substanser, gennem hvilke de udtrykker sig; og et *immanent niveau*, som udgør en art fælles strukturel grundstamme, hvor narrativiteten er lokaliseret og organiseret forud for dens manifestation. Et fælles semiotisk niveau er forskelligt fra og går logisk forud for det lingvistiske niveau, hvilket sprog der end vælges for manifestationen.

Fra et andet synspunkt gælder det, at skønt de narrative strukturer går forud for deres manifestation, må denne for at kunne realiseres forudsætte lingvistiske enheder, hvis dimensioner er mere omfattende end udsagnenes, enheder som kunne udgøre "en stor-syntagmatik", med Chr. Metz' udtryk

synonym
men med betydning af alle?
B. 2.1

i forbindelse med filmens semiotik. Til de narrative strukturer svarer altså på manifestationens niveau fortællingens lingvistiske strukturer, og af den narrative analyse følger den diskursive analyse.

1-3. Narrativiteten og semiotikken

Man ser da, at antagelsen af betydningen som indifferent overfor manifestationens former nødvendigvis leder til antagelsen af et autonomt strukturelt trin, som er stedet for organisationen af udstrakte betydningsfelter, som må integreres i enhver generel semiotisk teori, for så vidt den netop søger at gøre rede for artikulationen og manifestationen af det semantiske univers opfattet som en meningstotalitet af kulturel eller individuel orden. Samtidig vendes der op og ned på en sådan teoris almindelige arbejdsgang: hvor man tidligere kunne mene, at lingvistikken skulle opstille en mekanik af kombinatorisk eller generativ art, som ud fra simple elementer og oprindelige kerner skulle forklare frembringelsen af et ubegrænset antal udsagn, som endelig ved transformation og kombination skaber de udsagnsrækker, som udgør diskursen, må man nu tværtimod forstille sig betydningsdannelsens instanser ab quo, således at man ud fra de mindst muligt artikulerede meningsagglomerater gennem en række trin opnår stadig mere raffinerede betydningsartikulationer, for på denne måde på én gang at nå de to mål, som meningen sætter sig i sin manifestation: at fremtræde som artikuleret mening, det vil sige som betydning, og at fremtræde som diskurs om meningen, det vil sige som en stor parafrase, der på sin egen måde udfolder alle de tidligere meningsartikulationer. Med andre ord: genereringen af betydning foregår ikke direkte ved produktion af udsagn og derefter kombination af disse til diskurs, men transmitteres undervejs af de narrative strukturer, og det er disse, der producerer den meningsfulde diskurs artikuleret i udsagn.

Heraf fremgår det, at udviklingen af en teori om narrativiteten, som kan berettigt og principielt begrunde den narrative analyse som et metodologisk selvtilstrækkeligt forskningsområde, ikke blot kan bestå i en udvikling og formalisering af narrative modeller opnået gennem stadig flere og mere forskellige beskrivelser, eller i en typologi for disse modeller, som må omfatte dem alle, men også og især i en etablering af de narrative strukturer som autonom instans i den almindelige indretning af semiotikken opfattet som videnskaben om betydning.

1-4. En generel semiotiks instanser

Med henblik herpå må den semiotiske teori udformes således, at der mellem de fundamentale instanser ab quo, hvor den semantiske substans får sine første artikulationer og konstituerer sig som betydende form, og de sidste instanser ad quem, hvor betydningen manifesteres gennem mange

forskellige sprog, gøres rigelig plads for installeringen af en formidlingsinstans, hvori befinder sig de semiotiske strukturer som har autonom status — heriblandt de narrative strukturer — og som vil være stedet for udarbejdelsen af de komplementære indholdsartikulationer og af en art både generel og fundamental dybde-grammatik, som går forud for og styrer fremskomsten af artikulerede diskurser. Det strukturelle arbejde med hensyn til denne formidlingsinstans har altså to formål: på den ene side at skitsere konstruktionen af de modeller for indholdsartikulation, der må tænkes at gælde på dette niveau af menings udfoldelse; på den anden side gælder det om at bestemme de formelle modeller, der vil kunne manipulere og arrangere disse indholdsstørrelser på en sådan måde, at de (at) kan styre produktionen og segmenteringen af diskurser og under visse betingelser organisere narrativitetens manifestation. Den semiotiske teori vil med andre ord først blive tilfredsstillende, hvis den i sig gør plads for en dybde-semantik og en dybde-grammatik.

1-5. Mod en dybde-semantik

Bestræbelser for at etablere en dybde-semantik, der er forskellig fra den lingvistiske manifestations semantik, må nødvendigvis bygge på en teori om mening. De er altså direkte forbundet med en eksplicitering af betingelserne for oplevet mening og for den elementære betydningsstruktur, som kan udledes af dem og derefter præsenteres som en aksiomatik. Denne elementære struktur, som allerede er analyseret og beskrevet andetsteds, betragtes som den logiske udvikling af en binær sem-kategori, af typen hvid vs sort, hvis termer indbyrdes står i en relation af modstilling, således at de begge samtidig kan udskille en ny term, som vil være modsat den første, og således at disse modsatte termer endelig kan indgå en forudsætningsrelation med den anden modstillede term:

Den næste antagelse er da, at denne elementære betydningsstruktur kan tjene som semiotisk model og er egnet til at beskrive de primære meningsartikulationer indenfor et semantisk mikro-univers.

Det er her nødvendigt at præcisere vor opfattelse af det semantiske univers. I en første fase (se vor *Sémantique Structurale*) foreslog vi at opfatte det semantiske univers som helheden af "semantisk substans", som kun aktualiseres som betydning i kraft af et netværk af artikulationer, der dækker det: mening opfattes kun, hvis den er artikuleret. Disse menings-

stedet
Elev

oplevelsen
af mening
[karakter
ansvar]

is S for alle
af semantiske
mod S = Sa
faktisk betydning

niveau

artikulationer tænkte vi os kunne forklares som resultatet af en kombinatorik realiseret ud fra et begrænset inventar af sem-kategorier. Vi kunne i dag gå et skridt videre og antyde en lidt mere raffineret forestilling om dette netværk af artikulationer. Vi kan nemlig forestille os, at enhver af de kategorier, der konstituerer denne kombinatorik – der, som vi har set, i hvert øjeblik kan udvikles til en elementærstruktur – er i stand til at lade sig transformere til konstitutionel semiotisk model og ved at underordne sig andre kategorier fra samme inventar som sine under-artikulationer således omspænde et vidt betydningsfelt, tjene som et sådant netværk, der dækker et semantisk mikro-univers. Det fundamentale inventar af sem-kategorier, der er nødvendigt for artikulationen af det semantiske univers som helhed, er derfor samtidig det virtuelle inventar af alle mulige mikro-universer, idet hver kultur, hvert individ, da i kraft af privilegerede artikulationer kan favorisere det ene mikro-univers fremfor det andet (vinkulturen i Frankrig, kildevandskulturen i Tyrkiet).

Den konstitutionelle model er da blot den elementære betydningsstruktur, i sin form udnyttet til artikulation af den semantiske substans i et mikro-univers. Isotopien mellem elementærstrukturens termer garanterer og funderer i en vis forstand mikro-universet som meningsenhed og tillader os i vor aksiomatisering at betragte den konstitutionelle model som en kanonisk form, en første instans i en dybde-semantik.

Det er ikke hensigten her at undersøge betingelserne for en sådan semantik. Vi søger blot at etablere en klar skelnen mellem de to planer – det semantiske og det grammatiske – i vort forehavende. Derfor ville det måske være hensigtsmæssigt at angive denne distinktion ved en terminologisk disjunktion, og at tale om indholdsværdier, når det drejer sig om sem-enheder udskilt indenfor et mikro-univers ved hjælp af den konstitutionelle models artikulationer, og reservere udtrykket strukturel term for den semiotiske models formelle enheder alene.

1-6. Mod en dybde-grammatik

Men tjener elementærstrukturen således som model for artikulationen af de indholdsstørrelser, som de semantiske substanser udgør, og er den således i stand til at gøre meningen betydende, forbliver den dog ikke desto mindre en semiotisk form, som kan tages i betragtning uafhængigt af enhver interpretation. Den er dette "semiotiske princip" som ifølge Hjelmslev indstifter og organiserer ethvert sprog i dette udtryks mest omfattende betydning. Herved forklares det, at elementærstrukturen på én gang som konstitutionel model danner grundlaget for hele indholdsorganisationen og samtidig er denne formelle model, som gennem sine konstituerende kategorier styrer de organiserede indholdsstørrelser uden at blive identisk med dem. Vi har allerede andetsteds bemærket, at de

kategorier, der er nødvendige for formaliseringen af den elementære betydningsstruktur, er de samme epistemologiske kategorier, som udnyttes ved konstruktionen af enhver semiotisk teori. Det er ud fra disse "sprogets almenbegreber" konstitueret som semiotisk model, grundlæggende for enhver meningsstyring, at udarbejdelsen af de første grundtræk af en dybde-grammatik kan tænkes iværksat.

II: Grundtræk af en dybde-grammatik

II-1. Den taxinomiske kerne

Det er i øjeblikket vanskeligt at udarbejde en aksiomatik som fundament for de narrative strukturer; man måtte da allerede råde over en fuldt udviklet semiotisk teori. Vi må altså nøjes med at henvise til den globale antagelse om en sådan semiotik og da skitsere de vigtigste instanser i artikulationen og de operationelle forløb, som kan forudses at måtte gælde for en projekteret narrativ grammatik.

Enhver grammatik fremtræder, mere eller mindre eksplicit, i form af to komponenter: en morfologi og en syntaks; morfologien har karakter af en taxinomi, hvis termer defineres i forhold til hinanden, og syntaksen består af en samling operationsregler eller måder, hvorpå morfologiens termer styres.

For at illustrere, hvordan en taxinomisk model af denne art kan tage sig ud, kan man henvise til den strukturelle analyse af Ødipusmyten udført af Claude Lévi-Strauss allerede i 1955, en analyse som førte til konstruktionen af en simpel akronisk model, hvorudfra ifølge forfatteren alle Ødipusmyter – indbefattet den freudianske myte – kan genereres. Denne model, som er resultatet af en paradigmatiske læsning af den mytiske diskurs, kan defineres (vi har andetsteds undersøgt den) som en etablering af korrelationer mellem modsatte sammenstillede termer.

Man ser let, at denne model på enhver måde kan sammenlignes med den konstitutionelle model, som vi har omtalt, og at den kan interpreteres ved udnyttelse af de samme relationelle kategorier. Ved således at kalde strukturen omfattende to termer forbundne ved modsætningsrelationen ($S_1 \leftrightarrow S_1$ eller $S_2 \leftrightarrow S_2$) skema, og bruge betegnelsen korrelation om relationen mellem to skemaer, hvis termer hver for sig er modstillet de tilsvarende termer i det andet skema, kan man sige, at den taxinomiske model er en struktur af fire termer, som indbyrdes defineres ved et net af præcise relationer, der kan beskrives som korrelationen mellem to skemaer.

I Cl. Lévi-Strauss' ånd gør en sådan model, som man har set, rede for betydningens akroniske fremtræden i alle mulige diskurser hidrørende fra et bestemt semantisk mikro-univers. Det er en formel model: den artikulerer blot de interpreterede indholdsstørrelser. Den er endvidere uafhængig

af sin manifestationsmodus: den manifesterende diskurs kan være en mytisk fortælling, men også Freuds didaktiske diskurs; den kan lige så vel på diffus måde foreligge i de endeløse antropologiske eller psykoanalytiske diskurser.

Modellen er med andre ord den primære taxinomiske instans, udfra hvilken værdisystemerne, eller *axiologierne*, kan artikuleres og manifesteres, på statisk måde, ligesom de rekurrente værdiers skabelsesproces eller *ideologierne*. Men skønt den taxinomiske instans er i stand til at generere ikke-narrative diskursive former, er den dog samtidig en nødvendig basis for enhver dynamisk proces, generator for den *narrative syntaks*.

II-2. Taxinomiens narrativisering

Man ser, at den taxinomiske model i kraft af de stabile relationer, som definerer dens strukturelle termer, kan betragtes som den primære kerne i en elementær *morfologi*. Imidlertid viser undersøgelser af den oplevede menings betingelser meget klart, at betydningen ganske vist, i den udstrækning den søges i objektet, fremtræder som en artikulation af de *stabile fundamentale relationer*, men samtidig at den kan være givet på dynamisk måde, når den betragtes som en fremtræden eller produktion af mening i kraft af subjektet. Med henblik på dette dynamiske aspekt kan man etablere et net af *ækvivalenser* mellem de fundamentale *relationer*, der konstituerer den taxinomiske model og projektionerne af disse relationer, *operationerne*, men denne gang opererende på allerede etablerede termer i denne elementære morfologi, operationer, hvis regler vil udgøre syntaksen. Således tjener modsætningen, som relation, på *taxinomiens niveau*, til etableringen af de binære skemaer; som *modsætningsoperation vil den på det syntaktiske plan* negere en af skemaets termer og samtidig bekræfte dens modsatte term. Når en sådan operation udføres på termer med allerede tilordnede værdier, resulterer den i en *indholdstransformation*, idet den negerer de indholdsstørrelser, som er sat, og i deres sted frembringer eller sætter nye indholdsstørrelser.

Man kan derfor markere et første provisorisk holdepunkt for en dybde-syntaks ved at sige, at den sætter den taxinomiske model i bevægelse ved at iværksætte indholdstransformationer, som udspringer af selve de taxinomiske termer, den opererer på.

Kommentar:

Man har set, at mytens såkaldt akroniske fremtræden er en ustabil instans, og at dens "dogmatiske" struktur hele tiden er lige ved at folde sig ud som fortælling. — Undersøgelser af visse mindre genrer (ordsprog, manchetter på avisartikler, o.s.v.), som ved første øjekast synes at være rene axiologiske udtryk, viser sig tværtimod meget ustabile og har en stærk tendens til narrativisering.

II-3. De syntaktiske operationers orientering

Fremstillingen af syntaksen i form af operationer udført på termer bestemt i en taxinomisk struktur tillader os lettere at fremhæve en ny egenskab, som er karakteristisk for enhver syntaks, idet vi siger, at *de syntaktiske operationer er orienterede*.

Således kan vi indenfor rammerne af et og samme taxinomiske skema forudse to syntaktiske operationer og to mulige indholdstransformationer:

enten $S_1 \Rightarrow \bar{S}_1$ eller $\bar{S}_1 \Rightarrow S_1$ } som i relation: symmetri

Da endvidere den taxinomiske model består af to skemaer, må spørgsmålet om de syntaktiske operationers logiske prioritering nødvendigvis rejse sig: de orienterede operationer kan begynde

enten med første skema: $S_1 \Rightarrow \bar{S}_1$ eller $\bar{S}_1 \Rightarrow S_1$

eller med andet skema: $S_2 \Rightarrow \bar{S}_2$ eller $\bar{S}_2 \Rightarrow S_2$

Dette giver som man ser allerede anledning til en første kombinatorik af syntaktiske operationer.

Endelig medfører kendskabet til elementærstrukturens relationelle egenskaber — som samtidig er de syntaktiske operationers egenskaber —, at modsætningsoperationen, som ved for eksempel at negere termen S_1 samtidig sætter termen \bar{S}_1 , må følges af en ny forudsætningsoperation, som fremkalder og til termen \bar{S}_1 knytter den nye term S_2 . — De syntaktiske operationer er således ikke blot orienterede, men også organiserede i logiske serier.

II-4. En dybde-grammatiks karakteristika

De karakteristika, som vi hermed har ekspliciteret, og som kan tjene som basis for udarbejdelsen af en dybde-grammatik, kan resumeres således:

(1) Den narrative grammatik består af en elementær *morfologi* udvundet af den taxinomiske model og af en *dybde-syntaks*, som opererer på de i forvejen indbyrdes definerede taxinomiske termer.

(2) Den narrative syntaks består af operationer udført på de termer, der kan iklædes indholdsværdier; herved transformerer og styrer den dem ved at negere eller bekræfte dem, eller sagt på en anden måde, ved at disjungere eller konjungere dem.

(3) De syntaktiske operationer i en fastsat taxinomisk ramme er orienterede og derfor forudsigelige og beregnelige.

(4) Disse operationer er endvidere ordnede i serier og konstituerer processer, som kan segmenteres i operationelle syntaktiske enheder.

Disse minimale holdepunkter og betingelser for en dybde-grammatik

tillader i deres ufuldstændighed allerede en indledende betragtning af problemerne omkring konstruktionen af en narrativ overfladegrammatik.

III. Grundtræk af en narrativ overfladegrammatik

III-1. Problemet grammatiske niveauer

Ud fra en dybde-grammatik ville det være muligt at tænke lavere grammatiske niveauer, som ved at bestemme de udnyttede kategorier nærmere eller ved at transskribere dem på mere kompleks måde stadig mere ville nærme sig grammatikken sådan som den for eksempel manifesteres i de naturlige sprog. Det kan således i grov forenkling siges, at dybde-grammatikken, som er af konceptuel orden, for at kunne producere fortællinger manifesteret i figurativ form (hvor menneskelige eller menneskeliggjorte aktører udfører opgaver, underkastes prøver og når de mål, som de har sat sig), først må gives en antropomorf, men ikke figurativ repræsentation på et mellemliggende semiotisk niveau. Det er dette antropomorfe niveau, man kan give betegnelsen en narrativ overfladegrammatik, når man tilføjer, at betegnelsen "overflade" på ingen måde er despektivt og blot angiver, at der er tale om et semiotisk trin, hvis definitioner og regler ved en sidste gennemkodning kan føre direkte ind i de lingvistiske diskurser og udsagn.

Udtrykket grammatisk niveau må først defineres. Hvis vi siger, at en grammatik kan konstrueres på to forskellige niveauer, betyder det, at det er muligt at konstruere to forskellige metasprog, som gør rede for et og samme lingvistiske fænomen foreliggende på et tredje niveau, som i vort tilfælde er manifestationens niveau. På samme måde kan det siges, at disse to metasprog er ækvivalente, fordi de er isotope, men ikke isomorfe, herved angives det, at ét bestemt segment af et metasprog kan omkodes i et isotopt segment af et andet sprog, uden at de konstituerende elementer af de to segmenter dog er formelt identiske.

De konstituerende kategorier i en sådan overfladegrammatik adskiller sig som sagt ved deres antropomorfe karakter fra dybde-grammatikkens kategorier, som er af logisk karakter.

III-2. De narrative udsagn

III-2-1. Den antropomorfe gøren

Hvis derfor et af basisbegreberne i dybdegrammatikken er begrebet syntaktisk operation, svarer det på overfladeplanet til den syntaktiske gøren.

Etableringen af ækvivalens mellem operation og gøren konstituerer netop den antropomorfe dimension i grammatikken. Dette kan interpreteres på forskellige måder:

(a) Mens en logisk operation opfattes som en autonom metalingvistisk

proces, som gør det muligt at se bort fra operationens subjekt (eller at arbejde med en "hvilken som helst" operator), implicerer en gøren, hvad enten den er praktisk eller mytisk, som aktivitet et menneskeligt subjekt (eller i det mindste et menneskeliggjort: "blyanten skriver"). Gøren er med andre ord en operation bestemt ved tilføjelsen af klassemet "menneskelig".

(b) Når man taler om gøren, er det klart, at man ikke tænker på den "virkelige" gøren, der hører hjemme i den naturlige verdens semiotik, men på den lingvistiske gøren (hvilket sprog der end er tale om, naturligt eller ikke, i manifestationen), på en gøren omkodet til meddelelse. Hvad enten der med hensyn til det semiotiske referencesystem er tale om en handlet gøren eller en talt gøren, er den i kraft af sin status som meta-semiotisk gøren (fordi den er beskrevet) en meddelelses-genstand, der finder sted indenfor kommunikationsprocessen og derfor implicerer en afsender og en modtager.

Gøren er altså en dobbelt antropomorf operation: som aktivitet forudsætter den et subjekt; som meddelelse objektiveres den og implicerer transmissionsaksen etableret mellem afsender og modtager.

III-2-2. Simpelt narrativt udsagn

Konverteringen – overgangen fra ét grammatisk niveau til et andet – kan således defineres som en ækvivalens mellem operation og gøren, idet vi giver implikationerne af begrebet gøren form af et simpelt narrativt udsagn.

$$NU = F(A)$$

Gøren kaldes her, i egenskab af aktualiseringsproces, funktion (F), og gørens subjekt, i egenskab af processens potentialitet, kaldes aktant (A). Det kan altså siges, at enhver dybdegrammatisk operation kan konverteres til et narrativt udsagn, hvis minimale kanoniske form er F(A). Det må her erindres, at de narrative udsagn er syntaktiske udsagn, det vil sige uafhængige af det indhold, der måtte lægges i en bestemt gøren, og at udsagnets konstituerende elementer, F og A, er isotope: enhver semantisk restriktion af F berører nødvendigvis A, og omvendt. Aktanten er, eksempelvis, isotop med sin funktion på samme måde som agens-navnet er isotop med sit verbum (fx.: en fisker – at fiske).

III-2-3. Modale og deskriptive udsagn

En typologi for narrative udsagn – og dermed for aktanter – kan således konstrueres ved fortløbende indføring af bestemte semantiske restriktioner. Hvis for eksempel en bestemt klasse af funktioner er specificeret ved tilføjelse af klassemet "villen", vil aktanterne, som er isotope med disse funktioner, udgøre en restriktiv klasse, som vil kunne betegnes som klassen af subjektaktanter. Villen er netop et nyt antropo-

morft klassen (men det er ikke nødvendigvis figurativt; fx.: "denne regel kræver at..."), som gør aktanten til subjekt, det vil sige til eventuel operator for gøren. Ved siden af de deskriptive udsagn (DU) kan man således konstituere en ny type narrative udsagn, de *modale udsagn* (MU).

Fra et lingvistisk synspunkt er villen netop et modalt prædikat, som styrer deskriptive udsagn af typen:

- (1) Jens vil, at Peter skal gå
- (2) Peter vil gå

Disse lingvistiske udsagn kan transskriberes til semantiske udsagn og fremtræder da således:

- (1) F: villen /S: Jens; O(F: afgang; A: Peter)/
- (2) F: villen /S: Peter; O(F: afgang; A: Peter)/

Som man ser, er indførelsen af klassemet "villen" lingvistisk forskellig fra en overbestemmelse af prædikatet; den forudsætter en konstruktion af to forskellige udsagn, hvoraf det første er et modalt udsagn og det sidste et deskriptivt udsagn, som – hypotaktisk ordnet i forhold til det første – tjener det som objekt-aktant. Ser man et øjeblik bort fra dette, at de semantiske subjekter i de to udsagn er forskellige i første eksempel og identiske i andet eksempel, kan man interpretare det modale udsagn som "begær om realisation" af et program, som foreligger i form af et deskriptivt udsagn, og som samtidig i egenskab af objekt deltager i det modale udsagn.

Hermed kan vi allerede formelt specificere de modale udsagn på følgende måde:

MU = F: villen /S: O/

Det er altså udsigelser af virtuelle programmer, som foreligger eksplicit på objekt-aktanternes plads, idet objekt-aktanten i det modale udsagn jo straks kan konverteres til et hvilket som helst deskriptivt udsagn. Indfører man nu en yderligere restriktion og forlanger, at det deskriptive udsagns semantiske subjekt skal være identisk med det modale udsagns subjekt, kan man i en vis forstand sige, at den syntaktiske gøren består i at transformere et virtuelt program til et aktualiseret program. Idet programets egen status herved forbliver uændret, kan transformationen interpreteres som en substitution af det modale udsagn med "ville"-funktion med et modalt udsagn med eksistensfunktion, som jo implicit er forudsat ved ethvert deskriptivt udsagn.

III-2.4. Attributive udsagn

Konstateringen af, at villens objekt, foreliggende som objekt-aktant, i virkeligheden er et program-udsagn, kræver en lidt nøjere betragtning. Andre eksempler vil kunne tilføre nye karakteristika for disse deskriptive udsagn:

(3) Peter vil ha et æble

(4) Peter vil være artig

Disse lingvistiske udsagn kan semantisk afbildes som:

- (3) F: villen /S: Peter; O(F: erhvervelse; A: Peter; O: æble)/
- (4) F: villen /S: Peter; O(F: erhvervelse; A: Peter; O: artighed)/

Den semantiske eksplicitering tillader, som man ser, etableringen – ved siden af de allerede nævnte udsagn, hvis funktion er af gørens-orden, af to andre typer af deskriptive udsagn karakteriseret ved deres funktioner, som snart er af havens-orden, snart af værens-orden. Som underklasse af de deskriptive udsagn kan de betegnes som attributive udsagn (AU). Det, der adskiller disse to typer udsagn på den semantiske beskrivelses niveau, er ikke særegenhederne ved deres funktioner – i begge tilfælde er der tale om en attributionsrelation mellem semantisk subjekt og objekt –, men snarere de attribuérbare objekters ydere eller indre natur. For så vidt det er muligt at sammenstille de modale og de deskriptive udsagns funktioner i interpretationen og at sige, at begær efter besiddelse indstifter objektet for en virtuel besiddelse som en værdi, ser man, at æblet er en ydre værdi med hensyn til begærets subjekt, mens artigheden er en indre værdi for subjektet. Denne forskel kan udtrykkes i syntaktiske vendinger, nemlig således at relationen mellem det attributive udsagns subjekt og objekt i det første tilfælde er hypotaktisk og i det sidste hyponymisk.

Sammenfattende kan følgende altså siges: (villen - au) indstiftet af det (subjekt)

(a) Indførelsen af villen som modalitet i overfladegrammatikken muliggør konstruktion af modale udsagn med to aktanter: subjekt og objekt. Begær-aksen, som forbinder dem, gør det herefter berettiget at interpretare dem semantisk som et virtuelt performativt subjekt og som et objekt indstiftet som værdi.

(b) Hvis villen som modalitet valoriserer objektet, kan dette objekt i egenskab af aktant i det modale udsagn konverteres enten til et deskriptivt udsagn hørende under gøren (eksemplerne 1 og 2) – og herved valoriseres gøren som sådan – eller til attributive udsagn (eksemplerne 3 og 4) – og herved udtrykkes villens aktualisering ved besiddelsen af værdi-objekter angivne i de attributive udsagn.

(c) Distinktionen mellem to typer – den hypotaktiske og den hyponymiske – af attribution af værdi-objekter må fremhæves: den giver os et formelt kriterium for adskillelsen af to værdi-ordener – den objektive og den subjektive – af helt afgørende betydning for forståelsen af den narrative struktur.

III-2.5. Modale udsagn som funktioner af attributive udsagn

Vor liste af eksempler på narrative udsagn må kompletteres med

- (5) Peter vil vide (noget)
- (6) Peter vil kunne (noget)

Man ser umiddelbart, uden semantisk transskription, at det særegne for denne type udsagn beror på, at et modalt udsagn kan have som objekt ikke blot et simpelt deskriptivt udsagn, men også et andet modalt udsagn fungerende som deskriptivt udsagn og hermed også i stand til at lade sig valorisere.

En række træk kan her konstateres:

(1) På vor undersøgelses nuværende stade ser det ud til, at alene modaliteterne *viden* og *kunnen* bør tages i betragtning ved konstruktionen af overfladegrammatikken.

(2) Blandt disse modaliteters egenskaber mærker vi os:

(a) muligheden af at danne kanoniske modale udsagn:

$MU(vd \text{ eller } k) = F: \text{viden eller kunnen } /S; O(F:\text{gøren}; O)/$

(b) muligheden af at stå som objekt for modale udsagn i villen:

$MU(v) = F:\text{villen } /S; O(F:\text{viden eller kunnen}; A; O)/$

(c) muligheden af at stå som objekt for attributive udsagn:

$AU = F:\text{attribution } /S; O: \text{en viden eller en kunnen}/$

III-3. De narrative enheder

III-3-1. Performance og dens polemiske karakter

For at fuldføre fremstillingen af de elementære enheder i overfladegrammatikken, som er ækvivalente med dybdegrammatikkens, og for at kunne gå over til opbygningen af større enheder må vi fremfor alt fremhæve den polemiske repræsentation, som modsætningsrelationen gives på dette overfladeniveau. Motsætningsaksen, som vi har givet navnet skema, er som bekendt stedet for bekræftelse og benægtelse af modsatte termer. Hvis man akcepterer, at modsætningens antropomorfe repræsentation er af polemisk natur, må den syntagmatiske række, der svarer til transformationen af indholdsværdierne fremkaldt af de negerende og bekræftende operationer på dybdegrammatikkens niveau, her fremtræde som en række af narrative udsagn, hvis semantiske restriktioner vil have som opgave at bibringe denne række karakter af konfrontation og kamp.

Denne syntagmatiske række kræver, for at kunne konstitueres:

(a) eksistensen af to subjekter S_1 og S_2 (eller et Subjekt og et Anti-Subjekt) svarende til to modsatte gøren er, idet modsætningsrelationen som bekendt er en ikke-orienteret relation.

(b) en semantisk restriktion af den syntaktiske gøren i kraft af etablering af ækvivalens mellem operationen negeren og funktionen dominere, som resultat af den polemiske antagonisme.

(c) erkendelsen af gyldigheden af princippet orientering på begge grammatiske niveauer: til en bestemt orientering af logiske operationer svarer et bestemt vilkårligt valg af det negerende subjekt og af det ene subjekts dominans over det andet.

(d) antagelsen af, at den dialektiske procedure, ifølge hvilken negeringen af en term samtidig er hævðelsen af den modsatte term, på overfladesyntaksens niveau er repræsenteret af to indbyrdes uafhængige narrative udsagn, hvoraf det første, med sin dominans-funktion, svarer til negationens instans, og det andet, med sin attributionsfunktion, svarer til hævðelsens instans.

Således kan den syntagmatiske række, der kan kaldes *performance*, fremstilles på følgende måde:

$NU_1 = F : \text{konfrontation } (S_1 \leftrightarrow S_2)$

Kommentar:

Dette narrative udsagn, som på antropomorf måde udtrykker mod-sætningsrelationen mellem to termer, er i virkeligheden en synkretisme af to modale udsagn, ét for hvert af subjekterne.

$NU_2 = F : \text{dominere } (S_1 \rightarrow S_2)$

Kommentar:

Udsagnet svarer til udløsningen af den orienterede negations-operation, hvorved S_1 negerer S_2 , eller omvendt; negeringen består, som vi har set, af en transformation fra virtuel til aktualiseret status, eller sagt på en anden måde, af en udskiftning af et MU i villen med et MU i eksistensmodus, udskiftning af ønsket om at dominere med en faktisk dominere.

$NU_3 = F : \text{attribution } (S_1 \leftarrow O)$

Kommentar:

Det sidste udsagn svarer til hævðelsens instans: denne udtrykkes på antropomorf måde ved attributionen af et værdi-objekt.

III-3-2. De konstituerende elementer i performance

I denne skitse til en overfladegrammatik har vi – ved eksempelvis at betragte et enkelt syntagma – fremhævet etableringen af én-til-én-korrespondenser mellem de to grammatiske niveauer og fremkomsten af antropomorfe kategorier, som erstatter de logiske termer og operationer. Resultatet er opbygningen af en særlig narrativ enhed, *performance*, som for så vidt den konstituerer indholdstransformationens operatoriske skema antagelig er den mest karakteristiske enhed i den narrative syntaks.

Den således definerede performance er en syntaktisk enhed, et formelt skema, som er i stand til at optage de mest forskelligartede indholdsstørrelser i sig. I øvrigt er de to subjekter i performance indbyrdes udskiftelige, idet begge enten kan være dominerende eller domineret; også objektsklassen kan undergå variationer alt efter den syntaktiske attributions forskellige modi.

Med hensyn til syntaktisk status har performance form af en række narrative udsagn, opbygget efter den kanoniske formel: det narrative

udsagn er en relation mellem aktanter. Denne relation, betegnet som funktion, kan gives bestemte semantiske specifikationer, som i kraft af udsagnets isotopi transmitteres til aktanterne og endda bestemmer deres antal.

Hvis funktioner og aktanter er konstituerende elementer i denne narrative grammatik, og hvis de narrative udsagn er deres elementære syntaktiske udtryk, da er de narrative enheder – her antydningvis repræsenteret ved performance – syntagmatiske rækker af narrative udsagn.

III-3-3. De konstituerende relationer i performance

Vi undgår her ikke problemet om relationerne mellem udsagn, som konstituerer sig som narrative enheder. Vi har set, at performance i egenskab af narrativ enhed svarer til det taxinomiske skema og er ækvivalent med de logiske operationer, som befinder sig her. Vi har endvidere set, at de logiske operationer her var orienterede.

Det må imidlertid konstateres, at denne orientering, som er en dybdegrammatisk regel, svarer til relationen implikation på overfladegrammatikkens niveau, dog med denne forskel, at hvis orienteringen følger udsagnetes rækkefølge:

$NU_1 \rightarrow NU_2 \rightarrow NU_3$

da er implikationen netop orienteret i modsat retning:

$NU_3 \rightarrow NU_2 \rightarrow NU_1$

Denne omvendelse, ud fra hvilken den narrative enhed kan defineres som en række af implikationer mellem udsagn, har en vis praktisk betydning for den narrative analyse på manifestationens niveau, hvor den funderer reglen om ellipse og katalyse: de logisk implicerede narrative udsagn indenfor en performance kan foreligge elliptisk i manifestationen; tilstedeværelsen af det sidste led i implikationernes kæde (NU_3) er tilstrækkeligt for rekonstruktionen af den narrative enhed, idet den berettiger en katalyse, som gendanner den i sin helhed.

III-3-4. Modaliseringen af performancer

Vender vi tilbage til og reflekterer over de modale udsagns egenskaber, kan vi etablere en distinktion mellem to typer mulige performancer. Man husker, at de modale udsagn, der har villen som funktion, indstifter subjektet som en virtualitet af gøren, mens to andre modale udsagn, karakteriseret ved modaliteterne viden og kunnen, bestemmer denne eventuelle gøren på to forskellige måder: som en gøren udgået af viden eller alene funderet på kunnen.

Disse to forskellige modaliseringer af gøren genkendes herefter i performancerne. Således kan man skelne performancer modaliseret ved viden-at-gøre (P_{vd}) [savoir-faire] – hvor det performerende subjekt på

manifestationens niveau handler ved list og bedrag – og performancer udført i kraft af kunnen-gøre (P_k), [pouvoir-faire], hvor det performerende subjekt blot udnytter sin energi og sin magt, reel eller magisk.

III-4. De performantielle rækker

III-4-1. En kommunikationens syntaks

Hidtil har vi betragtet det terminale narrative udsagn i performance (NU_3) – overfladeplanets ækvivalent til dybdegrammatikkens logiske hævde – som et attributivt udsagn (AU). Det er imidlertid et spørgsmål, om en sådan formulering er tilfredsstillende.

En sådan attribution – eller subjektets erhvervelse af objektet – synes at fremtræde som en reflekteret gøren, bestående heri, at det performerende subjekt ved at betragte sig som subjekt for det deskriptive udsagn bringer sig i besiddelse af et værdi-objekt. Hvis det forholder sig således, er den reflekterede attribution blot et særtilfælde af en meget mere generel attributionsstruktur, som i lingvistikken er kendt som kommunikationsmodellen, eller, endnu mere alment, som udvekslingsstrukturen, der som bekendt i den kanoniske form afbildes som et udsagn med tre aktanter: afsender, modtager og kommunikationsobjekt:

$TU = F : \text{transport} (A \rightarrow O \rightarrow M)$

Muligheden for hermed at benytte en model af stor generalitet er blot en første iøjnefaldende fordel ved denne nye formulering. Denne tillader os endvidere klart at skelne to syntaktiske niveauer: (a) det niveau, hvorpå en hævde eller doms syntaktiske operator befinder sig, i overfladegrammatikken repræsenteret som attributionens performerende subjekt, som i virkeligheden er et meta-subjekt og årsagen til de udførte transport, og (b) det niveau, hvorpå transporterne selv udføres. Udtrykkene afsender og modtager kamouflerer altså blot denne distinktion.

Det andet niveau – som er det deskriptive og ikke-operationelle niveau – kan derfor gives en topologisk repræsentation af antropomorf karakter, idet aktanterne ikke længere opfattes som operatorer, men som steder, hvor værdi-objekterne kan befinde sig, steder, hvortil de kan føres eller hvorfra de kan fjernes. Transporten er i dette tilfælde på én gang interpretérbar som en berøvelse (på overfladeplanet) eller en disjunktion (på dybdeplanet) og som en attribution (på overfladeplanet) eller en konjunktion (på dybdeplanet).

En sådan interpretation, som erstatter de attributive udsagn med de transitive udsagn (TU), synes at være en mere korrekt fremstilling af performance: dennes konsekvens (NU_3) er ikke længere en simpel erhvervelse af en værdi, men en transport af en værdi: hvis værdi-objektet attribueres det dominerende subjekt, da hænger det sammen med, at det dominerende subjekt netop berøves det, idet de to logiske operationer således resumeres i et eneste udsagn.

Observation 1
+ observation 2

[Etrous fest = (effekt) transport i værdi
fest forklarer
forgrundstak]

del af be-
røvelse
objekt
afslutning

af/mot for
en sekvens
men

aktanter
= sted

[form]

hel

Ansættelse

Sam-
men-
hæng
implikation

III-4-2. De objektive værdiers topologiske syntaks

En sådan topologisk fremstilling af værdi-objekternes cirkulation betyder en identifikation af transporternes deixis med termene i den taxinomiske model, termer der betragtes som morfologiske enheder, der kan iklædes indhold. Man har ovenfor set, at indholdsværdierne som termer fordelte sig i to korrelerede skemaer. Det kan nu siges, at skemaerne på det antropomorfe niveau svarer til de isotope rum, som er de steder, hvor performancerne udspilles, og at hvert rum består af to deixis, som er konjungerede, fordi de hører hjemme på samme modsætningsakse, men ikke konforme: de svarer til de modsatte termer på dybdeniveauet:

altså 4 deixis

Endvidere udgør de hypotaktiske akser $\bar{d}_2 \rightarrow d_1$ og $\bar{d}_1 \rightarrow d_2$ heterotopiske rum, hvis deixis er disjungerede, fordi de ikke hører til samme skemaer, men konforme, idet de er forbundne ved forudsætningsrelationen.

Cirkulationen af værdier kan nu interpreteres som en række af transport af værdi-objekter, der forløber på to måder:

$$(1) F(d_1 \rightarrow O \rightarrow \bar{d}_1) \rightarrow F(\bar{d}_1 \rightarrow O \rightarrow d_2)$$

hvilket specielt for Propp's russiske eventyr kan interpreteres således: samfundet (d_1) lider under en berøvelse, idet skurken (\bar{d}_1) bortfører prinsessen (O) og transporterer hende bort for at skjule hende (d_2).

$$(2) F(d_2 \rightarrow O \rightarrow \bar{d}_2) \rightarrow F(\bar{d}_2 \rightarrow O \rightarrow d_1)$$

hvilket betyder: heltens (\bar{d}_2) finder et eller andet sted (d_2) prinsessen (O) og giver hende tilbage til forældrene (d_1).

Det russiske folkeeventyr repræsenterer således en cirkulær transmission af værdier, som successivt anvender to performerende subjekter, og som valoriserer ét af de konforme rum (heltens) på bekostning af det andet (skurkens). Man ser imidlertid, at der her blot er tale om en simpel fordobling af fortællingen. Oprindelsesmyterne betragter i almindelighed fraværet af et eller andet værdi-objekt som en oprindelig situation, og erhvervelsen af værdierne fuldføres i et eneste forløb (2). Dette er iøvrigt fuldt forståeligt: hvad der er erhvervet værdi for deixis d_1 , er nødvendigvis samtidig berøvet værdi for deixis d_2 , og omvendt. Alt efter det anlagte synspunkt kan det samme værditransportforløb interpreteres på to måder: fortællingen er på én gang fortælling om sejr og om nederlag. Det, der bestemmer valget af en af de to interpretationer, er ikke den narrative syntaks, men indholdsværdierne axiologiske artikulation: af de to konforme rum vælges det ene oprindeligt som euforisk givet og det andet som dysforisk givet.

Holder vi os for øjeblikket til de objektive værdier alene, kan vi sige, at

transporternes topologiske syntaks, ved at dublere forløbene af oplevet mening med et sæt logiske operationer på det dybdegrammatiske niveau, organiserer narrationen som en værdiskabende proces. Det er denne syntaks, der giver fortællingen mening og skaber dens faste skelet. Fra et formelt synspunkt ser man derfor også, at eftersom de translative udsagn er de terminale udsagn i performance og logisk implicerer dem, da udgør de syntaktiske forløb udtrykt i form af transporter netop syntagmatiske rækker af performancer, det vil sige syntaktiske enheder af højere orden.

[Explains a]

III-4-3. Etableringen af syntaktiske operatorer

En sådan topologisk syntaks er alligevel rent deskriptiv: vi har fremhævet dette ved at fraskrive de translative udsagns aktanter enhver operationel karakter og ved for at undgå enhver misforståelse at betegne disse aktanter som deixis og ikke som afsendere eller modtagere. Vi har gjort dette (udtrykkeligt) for en operator-syntaks må konstrueres uafhængigt af operations-syntaksen, — et meta-semiotisk niveau må oprettes med henblik på selve værditransporterne.

De syntaktiske operatorer opfattes her som subjekter understøttet med en særlig virtuel gøren, som sætter dem i stand til at udføre den forudsatte transport-operation. Denne virtuelle gøren er netop blot en modalitet — viden eller kunnen —, der, som vi allerede har set, kan formuleres på to forskellige måder: enten som et modalt udsagn, der repræsenterer subjektets viden-at-gøre eller kunnen-gøre, eller som et attributivt udsagn, der angiver subjektets erhvervelse af en modal værdi.

Først og fremmest gælder det, at hvis subjekterne transformeres til operatorer som følge af erhvervelsen af en modal værdi, gennem denne attribution, som vi har erstattet med den mere tilfredsstillende transport-funktion, da kan etableringen af operatorer foregå efter samme model som transporternes topologiske syntaks, med denne forskel, at transporternes holddepunkter her ikke længere er deixis, men subjekt-aktanterne. Den således etablerede operator, understøttet med en viden-at-gøre eller en kunnen-gøre, bliver først herefter i stand til at udføre den performance, hvortil den er oprettet.

To typer af performance kan herefter skelnes: (a) performance bestemt til erhvervelse og transmission af modale værdier, og (b) performance karakteriseret ved erhvervelse og transport af objektive værdier. De første etablerer, som man ser, subjekterne som operatorer, den sidste udfører derefter operationerne; de første skaber virtualiteterne, de sidste aktualiserer dem.

Ved siden af et topologisk forløb bestemt til transport af objektive værdier, og som på den angivne måde etablerer en første syntagmatisk række af performancer, kan således et andet forløb af samme art skelnes, bestemt til transport af modale værdier.

*modi-
holddep-
uafhængig
støt-
mod + f*

*altant-
model*

den første

*begge som
konstrukt*

oprettet af model (int.)

oprettet transport (akt)

2. - analyse -
formidling mellem aktant
og vilje

Vi kan her ikke gå nærmere ind på oprindelsen til den første operator-aktant, som udløser det syntaktiske forløb: dette ville føre os til en nærmere undersøgelse af den særlige narrative enhed kontrakten, som indstifter begærets subjekt ved attribution af modaliteten viden, sandsynligvis en aktualisation af en "skaben villen" (få-til-at-ville [faire vouloir]), gøren-villen, hos den oprindelige afsender. Det er her tilstrækkeligt at notere, at det er subjektets villen, der sætter det i stand til at udføre den første performance, markeret af attributionen af den modale værdi viden eller kunnen.

Et første hierarki af modale værdier kan antydes; det angiver det syntaktiske forløbs almindelige orientering som
villen → viden → kunnen → gøren

og kan betragtes som grundlaget for organisationen af performancernes syntagmatiske række. Visse implikationer af en sådan orientering er umiddelbart åbenbare:

(a) Kun erhvervelsen af den modale værdi kunnen sætter operator-subjektet i stand til at udføre den performance, der attribuerer ham den objektive værdi.

(b) Erhvervelsen af den modale værdi viden har derfor som konsekvens attributionen af kunnen-gøre, hvis formidling er nødvendig for den endelige aktualisering af gøren.

(c) Derimod synes formidling af viden ikke nødvendig for erhvervelsen af kunnen-gøre. Denne sidste ejendommelighed gør det muligt at skelne mellem to slags subjekter: de "vidende" subjekter, hvis egnethed til at udføre performancerne hidrører fra en viden-at-gøre, som oprindeligt er erhvervet, og de af naturen "kunnende" subjekter.

Kommentar:

Som man ser, etablerer subjektets (eller anti-subjektets) erhvervelse af en modal værdi – for eksempel karakteriseret ved opnåelsen af en magisk agent, eller ved modtagelsen af en meddelelse, objekt i en viden, – dette subjekt som hjælper (eller som modstander) der kan gå over i en følgende performance.

En sådan syntagmatisk række, etableret udenfor de translative udsagns formelle ramme, det vil sige uden hensyn til de implicerede aktanter, tillader os allerede at bestemme forholdet mellem to forskellige typer af performance nærmere; en række af performancer er orienteret, idet den performance, der etablerer den syntaktiske operator, følges af den performance, der udfører den syntaktiske operation; samtidig implicerer den objektive performance den modale performance.

III-4.4. De modale værdiers topologiske syntaks

I betragtning af narrativitetens polemiske natur er to syntaktiske operatorer nødvendige for at etablere en narrativ syntaks: vi har netop

forudset to subjekter (S_1 og S_2) i konstruktionen af performance. Det er derfor udvekslingsaksen mellem disse to subjekter, der konstituerer stedet for transport af modale værdier, idet attributionen af en vilkårlig modal værdi til S_1 samtidig betyder, at S_2 frarøves den samme værdi.

To forløb kan da forudses med henblik på transport af modale værdier, alt efter hvorvidt subjektet er "vidende" eller "kunnende", det vil sige alt efter, hvilken prioritet, der gives erhvervelsen af den ene eller den anden af de to pågældende modaliteter.

(a) I det første tilfælde vil den syntagmatiske række være således orienteret:

$TU_1 (S_1 \rightarrow O : viden \rightarrow S_2) \rightarrow TU_2 (S_1 \rightarrow O : kunnen \rightarrow S_2)$

Rækken kan interpreteres som S_2 's erhvervelse af en kunnen i kraft af en tidligere erhvervet viden; og samtidig som S_1 's tab af enhver kunnen i kraft af en mistet viden.

(b) I det sidste tilfælde vil orienteringen være den omvendte:

$TU_1 (S_2 \rightarrow O : kunnen \rightarrow S_1) \rightarrow TU_2 (S_2 \rightarrow O : viden \rightarrow S_1)$

Sekvensen kan interpreteres som S_1 's erhvervelse af en viden i kraft af en erholdt kunnen; og omvendt som S_2 's tab af enhver viden i kraft af den mistede kunnen.

Et af de to forløb er tilstrækkeligt til ved kombination med rækken af transporter af objektive værdier at danne den færdige fortælling. Når vi alligevel har valgt to forskellige subjekter som modtagere af de modale værdier for hvert af forløbene (S_2 og S_1) – dette valg er naturligvis arbitrært – da er det udelukkende for samtidig at gøre rede for den særlige organisation af den fordoblede fortælling, sådan som den for eksempel fremtræder i form af det russiske folkeeventyr beskrevet af V. Propp. Her ser man netop først subjektet S_2 , axiologisk kaldet skurken, tilegne sig de modale værdier på bekostning af S_1

$S_2 = O_1 : viden \rightarrow O_2 : kunnen$

for derefter at vige pladsen for subjektet S_1 , kaldet helten, som efterhånden frarøver skurken, og selv erhverver, de af skurken tidligere erhvervede værdier.

$S_1 = O_1 : kunnen \rightarrow O_2 : viden$

III-4.5. Den narrative grammatiks almene udformning

Vi har hermed opridset hovedtrækkene af en narrativ overfladegrammatik, eller rettere kun af en del af denne syntaks, som angår selve fortællingens korpus. Hvad vi mangler i denne skitse, og som vi her kun kort kan antyde, er undersøgelsen og etableringen af de syntaktiske enheder i fortællingens ramme, svarende til en manifestet fortællings initiale og finale sekvenser.

Der måtte på dette punkt gøres rede for de syntaktiske enheder, som på dybdegrammatikkens niveau svarer til den taxinomiske models hypotaktiske relationer, det vil sige de relationer, som kan etableres mellem

skurken
helten
modtager
af
den
modale
værdi

her må
begrebs
modtager
af
den
modale
værdi

termene s_1 og s_2 , på den ene side, og mellem termene s_2 og s_1 på den anden, i denne model. Udløsningen af narration ville her være repræsenteret i form af etablering af en kontraktmæssig konjunktiv relation mellem en afsender og et modtager-subjekt, fulgt af en rumlig disjunktion mellem de to aktanter. Fortællingens afslutning ville tværtimod være markeret ved en rumlig konjunktiv og en sidste værdi-transport, som etablerer en ny kontrakt gennem en ny distribution af værdier, såvel objektive som modale.

Hvor ufuldendt vor skitse end er, må den i det mindste kunne give et vist begreb om, hvordan en syntaktisk organisation af narrativiteten kan tage sig ud. Vi har i denne organisation set to slags orienterede syntagmatiske rækker, som styrer transporten af værdier, såvel modale som objektive, indenfor rammen af en syntaks af topologisk karakter. Værdiobjekterne befinder sig i de terminale narrative udsagn, som repræsenterer performancernes konsekvenser og logisk implicerer dem; disse syntagmatiske rækker er derfor i virkeligheden ordnede serier af performancer, som i egenskab af syntaktiske enheder er formelt indentiske og rekurrense. Et andet syntagmatisk organisationsprincip er endvidere påpeget: performancerne er ordnet på en sådan måde, at den første, karakteriseret ved attributionen af en modal værdi, som etablerer operator-subjektet, må efterfølges af en performance, som aktualiserer operationen.

Med hensyn til performance som typisk syntaktisk enhed har vi set, at den kan opfattes som en række af narrative udsagn, som, i et antal af tre, er forbundet ved implikationer. Ved at undersøge de narrative udsagn har vi skitseret en summarisk topologi for dem; ved at indføre yderligere semantiske bestemmelse til deres funktioner og ved at variere deres antal og deres aktanters specifikationer har vi skelnet mellem tre hovedtyper af narrative udsagn: de deskriptive udsagn, de modale udsagn og de translative udsagn, idet ethvert udsagn på den narrative overfladegrammatiks plan repræsenterer enten en relation eller en operation i dybdegrammatikken.

Fuldføres en sådan grammatik, vil den på én gang have deduktiv og analytisk status. Den vil beskrive en helhed af forløb i manifestationen af mening: udfra dybdegrammatikkens elementære operationer, som vælger de veje, ad hvilke betydningen aktualiseres, gennem kombinationer af overfladegrammatikkens syntagmatiske rækker, som blot er disse operationers antropomorfe repræsentationer, indfattes indholdsstørrelserne ved performancernes formidling i de narrative udsagn, ordnet i lineære sekvenser af indbyrdes forbundne kanoniske udsagn, som led af en eneste kæde, ved en række logiske implikationer. Først udfra sådanne sekvenser af narrative udsagn kan man – ved hjælp af en retorik, en stilistik, men også en lingvistisk grammatik – forestille sig den lingvistiske manifestation af den narrativiserede betydning.

(oversat af Per Aage Brandt)

Algirdas Julien Greimas

Underviser på EPHE. Semiolog og semantiker.

Vigtigste bog: *Sémantique structurale*, Larousse, 1966. La description de la signification et la mythologie comparée, i *L'Homme* III. 3, 1963. The relationship between structural linguistics and poetics, i *International Social Science Journal*, Vol. XIX. 1, 1967. Éléments pour une théorie de l'interprétation du récit mythique, i *Communications* 8, 1966. Structure et histoire, i *Les Temps Modernes*, nov, 1966. L'écriture cruciverbiste, i For Roman Jakobson, Mouton, Haag, 1968. Condition d'une sémiotique du monde naturel, i *Langages* 10, 1968. Med F. Rastier: The Interaction of semiotic Constraints, i *Yale French Studies*, 1969. Pour une sociologie du sens commun, i *Revue Romane*, 1969. Éléments d'une grammaire narrative, på dansk i *poetik* II. 3, 1969. Oversat: Saussurismens aktualitet, i *Strukturalisme, et tekstudvalg*, Rhodos, 1969.

Om Grimas: J.-C. Coquet: Questions de sémantique structurale, i *Critique* 248, jan. 1968. J. Dines Johanson: Det fortalte struktur i *poetik* 1.2. 1967. Karsten R. Olesen: Semantiske strukturmodeller, i *poetik* 1.3, 1968. Peter Madsen: Strukturel semantik, i *kritik* 11, 1969.

ujsne for
betydningen
aktualiseres
proces